

УДК:372.8=20:371.355

Дідик Л.В.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, викладач кафедри іноземних мов

КОЛАЖНА НАОЧНІСТЬ ТА ПРИЙОМИ РОБОТИ З НЕЮ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Дана стаття розглядає прийоми роботи з колажною наочністю на уроках англійської мови в 2 класі початкової загальноосвітньої школи. В ній описані фрагменти уроків англійської мови, спрямовані на розвиток монологічного мовлення молодших школярів. В ній також вказується наступний напрямок роботи – розгляд конкретних шляхів розвитку мислення учнів цієї вікової категорії з залученням засобів зорового унаочнення та розробка тренувальних вправ на основі колажної наочності.

Ключові слова: колаж, зорова наочність, комунікативна компетенція, монологічне мовлення, лексичні навички, граматичні навички, мовленнєві вміння

Данная статья рассматривает приемы работы с колажной наглядностью на уроках английского языка во 2 классе начальной общеобразовательной школы. В ней описаны фрагменты уроков английского языка, направленные на развитие монологической речи младших школьников. В ней также указывается следующее направление работы – рассмотрение конкретных путей развития мышления учащихся этой возрастной категории с использованием средств зрительной наглядности, а также разработка тренировочных упражнений на основе колажной наглядности.

Ключевые слова: коллаж, зрительная наглядность, коммуникативная компетенция, монологическая речь, лексические навыки, грамматические навыки, речевые умения

This article deals with the methods of using the collage visual aids at the English lessons at the 2-nd form of junior secondary school. The episodes directed to the development of the monological speech of junior students at the English lessons are described here. The next step in the research work is devoted to the ways of the development of the junior students' thinking based on the usage of the visual aids & creating the training exercises with the help of the collage visual aids.

Key words: collage, visual aids, communicative competence, monological speech, lexical skills, grammar skills, communicative skills

Сучасні нормативні документи - Державний стандарт початкової загальної освіти (2000 р.), нова програма з іноземних мов (2005 р.) - орієнтують учителів на розвиток у молодших школярів здатності спілкування іноземною мовою на міжкультурному рівні. На цьому етапі мають бути закладені основи комунікативної компетенції в усіх видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі. Рівень володіння іноземною мовою на кінець четвертого класу відповідає рівню А1 згідно з „Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання”, що і відображено в новій програмі [4]. Щодо монологічного мовлення як однієї із форм говоріння, то на кінець початкової школи учні повинні:

- вміти робити короткі повідомлення про повсякденні й минулі дії, події;
- коротко переказувати зміст почутого, побаченого, прочитаного повідомлення, що містить знайомий мовний і мовленнєвий матеріал;
- коментувати зображене на малюнку або фото; описати свій клас, кімнату, ігри і забави, погоду, сім'ю, свято, людей, тварин;
- порівнювати особи, предмети відносно певної ознаки, висловлювати своє ставлення до об'єктів, явищ, подій; висловлювати певні емоції;

- спонукати до дії (закликати, запропонувати, наказати); використовувати позамовні засоби (жести, міміку). Обсяг висловлювань має становити не менше 8 речень [7,40].

Такого рівня володіння монологічним мовленням можна досягти, якщо застосовувати найефективніші методи, прийоми і засоби навчання, зокрема, засоби зорової наочності. **Актуальність проблеми**, що розглядається у цій статті, полягає у використанні колажної як засобу зорової наочності та прийомів роботи з нею, які б сприяли оволодінню цією формою говоріння, створювали атмосферу іноземної, у нашому випадку англійської мови, на уроці, були стимулом та опорою для висловлювання, відігравали роль емоційного збудника словесної діяльності молодших школярів, допомагали їм створювати конкретні образи та усували труднощі оформлення своєї думки англійською мовою.

Класифікація засобів навчання іноземних мов і деякі вимоги до них подаються у „Методиці викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах” вітчизняних авторів [6], яка включає і зорову наочність. У „Методиці навчання англійської мови у початковій школі” (Розділ „Засоби навчання...”)
Роман С.В. [9, 53-63] увага, головним чином, приділяється змісту і структурі підручника іноземної мови для початкової школи, як основного засобу навчання.

У „Методиці навчання англійської мови на початковому етапі у загальноосвітніх закладах” зарубіжних авторів [8, 102], крім класифікації засобів навчання, даються ще деякі рекомендації використання окремих засобів зорової наочності (іграшкових меблів за темою „Квартира”, ляльок і їхнього гардеробу за темою „Одяг”).

Практичні поради роботи з наочністю (колажами, предметними й сюжетними картинками, аплікаційними матеріалами, лексико-семантичними схемами, малюнками в стилі «крокі») даються і в окремих статтях [1, 5, 11, 12, 13, 14]. Однак аналіз вищевказаної методичної літератури не дає повної картини поетапного використання візуально-колажної наочності з метою формування комунікативної компетенції у монологічному мовленні учнів на уроках англійської мови у початковій школі. На нашу думку, по-перше, значення наочності слід розглядати у тісному зв'язку з методичними завданнями, які ставляться перед цим засобом навчання, з необхідністю й доцільністю застосування даного виду наочності на конкретному етапі навчального процесу. По-друге, візуально – колажна наочність буде ефективною тоді, коли будуть відібрані такі ж ефективні прийоми її використання. Тому **метою** статті є розгляд прийомів роботи з колажною наочністю на уроках англійської мови в 2 класі початкової загальноосвітньої школи, а завданням – знайти конкретне застосування візуально-колажної наочності та такі прийоми внесення її в педагогічний процес, які б забезпечували "поступове (поетапне) застосування цієї наочності для розвитку у молодших школярів умінь монологічного мовлення.

Для навчання англійської мови у початковій школі методисти Рогова Г.В., Верещагіна І.Н. пропонують прийоми безперекладної семантизації, прийоми формування діалогічного мовлення (реагування на стимулюючу репліку), прийоми вилучення смислової інформації з тексту; прийоми, які формують навички структурного оформлення висловлювання на рівні речення й ін. [8, 88].

Інші типи прийомів навчання іноземної мови в початковій школі подає С.В. Роман, які, на наш погляд, найбільш відповідають сучасним вимогам. Це такі

прийоми: прийоми, спрямовані на навчання функціональних дій; прийоми, спрямовані на навчання соціальної взаємодії; прийоми, націлені на реалізацію холістичного підходу; прийоми, націлені на формування когнітивних (пізнавальних, інтелектуальних) здібностей учнів; прийоми, спрямовані на формування соціокультурної компетенції; тренувальні прийоми з елементами сугестопедії і прийоми формування мовної компетенції учнів на комунікативно-ігровій основі [9: 118-119]. Останній прийом є, з нашої точки зору, найефективнішим з вищеназваних прийомів навчання іноземної мови в початковій школі, бо ігровий характер посилює мотивацію учіння і надає мовленнєвій діяльності дітей більш індивідуалізований та особистісний характер. Нижче подаємо розроблені нами фрагменти уроків для формування лексико-граматичних навичок та поетапного формування комунікативної компетенції у монологічному мовленні на уроках англійської мови у 2-му класі за темою "Animals", під час яких ми використовуємо різні зорові опори: демонстраційний колаж на дошці форматом А-2; колажі форматом А-4 для кожного учня; окремі малюнки-фрагменти з колажу у збільшеному вигляді відповідно до теми; тематичні картинки, плакати, картки, пазли, лото, макет телевізора.

ФРАГМЕНТИ УРОКІВ

Фрагмент уроку №1 Час проведення: початок уроку.

Мета: закріплення фонетичних навичок та лексичних одиниць з теми та вживання їх у граматичній структурі: *"I am a ..."*.

Обладнання: тенісний м'яч, іграшки-тварини або маски тварин, картки з лексичними одиницями та звуками.

Хід уроку

Кожний учень вибирає собі маски тварин, які пропонує вчитель, або приносить з собою свою улюблену іграшку – тварину. Діти сідають у коло. Гру починає ведучий (вчитель):

T: Nice to meet all of you, my dear! Look, I've got a tiger. It can say [r-r-r] . You've very nice toys (or masks) too. Name them & tell what can they say? М'яч по черзі передається від вчителя до учнів, і кожен з них представляє свою тваринку.

Фрагмент уроку №2 Час проведення: перша половина уроку.

Мета: формувати в учнів навички вживання лексичних одиниць у монологічному мовленні на рівні фрази.

Обладнання: плакат із мовленнєвим зразком, колаж із зображенням тварин.

Хід уроку

Гра „Що на колажу?“

Клас ділиться на дві команди. Вчитель вивішує на дошці плакат з мовленнєвим зразком: *"I can see a/an ... on the collage"*

Перший учень 1-ї команди називає будь-яку літеру, наприклад „e". Перший учень 2-ї команди закінчує речення, назвавши слово (назву тварини), що починається з цієї літери. Наприклад, There is an elephant on the collage. За правильну відповідь команда отримує 1 бал. Перемагає команда з більшою кількістю балів.

Фрагмент уроку №3 Час проведення: середина уроку.

Мета: розвиток в учнів умінь монологічного мовлення на рівні понадфразової єдності.

Обладнання: копії малюнків із зображенням тварин.

Хід уроку

Гра „Снігова куля”

Учитель демонструє малюнок із зображенням тварини (копію до колажу) і пропонує учням описати тваринку по-черзі. Перший гравець називає речення, другий повинен повторити його і додати своє речення. Наступні гравці за чергою роблять те ж саме. Той, хто не може відновити з пам'яті усі речення, вибуває з гри.

Фрагмент уроку №4 Час проведення: друга половина уроку.

Мета: удосконалювати вміння монологічного мовлення на рівні тексту.

Обладнання: колажі учнів до теми, макет телевізора.

Хід уроку

Гра „Зникла тваринка”

Учитель готує до уроку макет телевізора, учні малюють улюблену тваринку вдома. На уроці вони отримують завдання: «Ваша улюблена тваринка зникла, повідомте про її прикмети по телевізору і попросіть, щоб вам допомогли її знайти. Наприклад,

P: This is a dog. Its name is Lord. It's black & brown. Its tail is short. It can run & jump. I like my dog. Help me!

Висновки. Як видно із описаних фрагментів, формування умінь монологічного мовлення проходить на ігровій основі поетапно: формування лексичних і граматичних навичок; формування мовленнєвих умінь на рівні фрази, понадфразової єдності, на рівні тексту. Під час проведення ігор для формування у другокласників мовленнєвої компетенції у монологічному мовленні англійською мовою на тему "Animals" поряд з колажною наочністю можна використовувати: м'яч, маски тварин, колажі-малюнки учнів, макет телевізора і т. п. та такі прийоми роботи з нею: прийом-назовп (повідомлення, хто ким є (якою тваринкою)); прийом-повідомлення (хто це, і де він/вона (тваринка) живе; прийом-описування (тваринки по черзі); прийом-розповідь за планом (про тваринку); прийом-висловлення свого ставлення (враження); прийом-повідомлення по телевізору. Разом з тим нами було помічено, що колажна наочність сприяє розвитку мислення молодшого школяра, тому наступним напрямком нашої роботи буде розгляд конкретних шляхів розвитку їх мислення в процесі їх вивчення англійської мови.

Література

1. Лилова Л.В., Рахманкулова Л.К. Некоторые приёмы работы с картинками на уроках английского языка / Л.В. Лилова, Л.К. Рахманкулова. Иностр. яз. в школе. - 1991. - № 2. - С. 72-74.
2. Вопросы психологии внимания. - М.: Просвещение, 1972. - Вып. 4. - 288 с.
3. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6-ти томах. Детская психология. /Под ред. Д.Б.Эльконина. - М.: Педагогика, 1984.—432 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Рада з питань співпраці в галузі культури. Комітет з освіти. Відділ сучасних мов. Страсбург. - К.: Ленвіт, 2003. - 261 с.
5. Иванова В.Н., Сулханишвили И.Н. Новое учебно-наглядное пособие по иностранным языкам / В.Н. Иванова, И.Н. Сулханишвили. Иностр. яз. в школе. - 1992. —№ 5-6. — С. 87-91.
6. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, виправлене і перероблене. // Кол. авторів під керівництвом С.Ю.Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2002. — 328 с.
7. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов / Міністерство освіти і науки України. - К.: Ірпінь, 2005. — 208 с.

8. Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях: Пособие для учителей и студентов педагогических вузов. - 3-е изд. - М.: Просвещение, -232с.
9. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. - К.: Ленвіт, 2005. - 208с.
10. Биркун Л.В. Новий НМК „ABC World”. Газета English Language & Culture. №2(50).January. 2001.
11. Биркун Л.В. „ABC World”. Кн.. для вчителя. Метод. Рекомендації та вказівки до Робочого зошита з англійської мови для початківців. Тернопіль. 1998.
12. Дідик Л.В. Колаж як засіб розвитку деяких психологічних особливостей молодших школярів на уроках англійської мови в 2 класі спеціалізованої школи. (36. наук. праць „Психологія”.- К.:НПУ ім. М.П. Драгоманова. Випуск 18. -2002. -246с.
13. Дідик Л.В. Наочність як засіб розвитку комунік. мотивації навчання усного ін. спілкування. (36. наук. праць „Психологія”.- К.:НПУ ім. М.П. Драгоманова. Випуск 18. -2002. -246с.

УДК: 159.953.5-048.34:37.01843

Ковальчук З.Я.

Львівський державний університет внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент, заступник декана факультету психології з навчально-методичної роботи

ДИСТАНЦІЙНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ РІЗНОГО ТИПУ ЯК СКЛADOVA ОПТИМІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті розкриваються теоретико-методичні основи інноваційної технології організації навчального процесу – дистанційної системи навчання як одного із вагомих чинників педагогічної взаємодії. Автор аналізує особливості дистанційного навчання, визначає його можливості для оптимізації процесу педагогічної взаємодії на основі прикладу застосування даної системи навчання на базі однієї з шкіл міста Львова.

Ключові слова: дистанційна освіта, педагогічна взаємодія, оптимізація, віртуальне навчальне середовище

В статье раскрываются теоретико-методические основы инновационной технологии организации учебного процесса - дистанционной системы обучения как одного из важных факторов педагогического взаимодействия. Автор анализирует особенности дистанционного обучения, определяет его возможности для оптимизации процесса педагогического взаимодействия на основе примера применения данной системы обучения на базе одной из школ города Львова.

Ключевые слова: дистанционное образование, педагогическое взаимодействие, оптимизация, виртуальная учебная среда

The article describes the theoretical and methodological foundations of innovative technologies of learning process - distance learning system as one of the important reasons of pedagogical interaction. The author analyzes the characteristics of distance learning, determines its ability to optimize pedagogical interaction based on the example application of the system of education at one of the schools of the city.

Keywords: distance education, teacher interaction, optimization, virtual learning environment

Актуальність дослідження. Проблема оптимізації навчального процесу у різних типах навчальних закладів все більше привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, що зумовлено пошуком інноваційних підходів до організації процесу педагогічної взаємодії як у системі стосунків педагог – вихованець, так і педагог – педагогічний колектив, педагог – батьки, педагог – адміністрація.